

26/9

Den amerikanska häxjakten

Den 29 juli 1953 mottog en tjänsteman vid den amerikanska flottans hydrografiska byrå, A. Chasanow, ett brev från sin chef, i vilket en rad från "säkerhets-synpunkt" framställda anklagelser relaterades. Chasanow beskyldes inte för några illojala handlingar, men han påstods genom sitt umgänge och sitt uppträdande ha visat sig vara en "säkerhetsrisk"; det var alltså fråga om tillämpning av de nya bestämmelserna, enligt vilka tjänstemän kan avskedas därför att deras kvarstående i tjänsten inte är "uppenbart förenligt med den nationella säkerhetens intressen" (clearly consistent with the interest of national security). De relaterade anklagelserna gick bland annat ut på att C. umgåtts med kommunister och kommunistisypatisörer, att han deltagit i och visat särskilt intresse för ett möte som samlade in pengar till det demokratiska Spanien under inbördeskriget (den organisation som anordnat mötet räknas till de farliga "subversiva" sammanslutningarna), att han varit verksam inom en "radikal" grupp i hemstaden Greenbelt utanför Washington. Alla anklagelser var av denna indirekta natur; flera gällde händelser eller förhållanden för 10-15 år sedan. Vad man ville bevisa var "skuld genom förbindelser" (guilt by association); närmast menas härmed umgänge med "farliga" personer, men också deltagande i "farliga" organisationer eller omfattande av åsikter

som utan att vara klart illojala tyder på mindre "korrekta" tänkesätt.

Chasanowutredningen pågick sedan under mer än ett år. Någon process inför domstol har inte ägt rum; man har gått från instans till instans inom förvaltningen, förhör har ägt rum inom lojalitetskommittéerna, den anklagade har ingivit skrifter och intyg och anlitat en advokat för att föra sin talan. Den första undersökningskommittén ansåg C. oskyldig och beslöt att han skulle få stanna i tjänsten; marinministeriet förklarade däremot utan ett ords motivering att hans kvarstående "ej är uppenbart förenligt med den nationella säkerhetens intressen", och C. blev alltså avskedad. I högsta instans återinsattes C. i tjänst och erhöll lön för de fjorton månader under vilka han varit avstängd.

Det intressanta är själva utredningens art, sådan den avspeglas i tillgängliga uppgifter. C. bestred de anklagelser som riktats mot honom. Klar bevisning var emellertid i många punkter självfallet omöjlig, vare sig för eller mot. Hade C. varit närvarande vid ett möte 1939, hade han vid den tiden umgåtts med kommunistisypatisörer — det gick inte att klarlägga. Till stor del måste C. på beskyllningarna för "skuld genom förbindelser" svara med betygande av "oskuld genom förbindelser"; kort sagt, det blev nödvändigt att frandra vittnesbörd som strängt taget inte hade med saken att göra. Borgmästaren och polischefen i Greenbelt, rabbinen i Cs församling och en rad andra personer som genom sin ställning hade auktoritet vittnade om att C. var en bra människa. Och vad är en bra människa? Man betygade att C. var gudfruktig, att han var "en konstruktiv, konservativ och solid medborgare", att han under världskriget tidigt anmält sig som frivillig i ett civilmilitärt arbete, att hans söner var duktiga scouter, att han ivrigt firat oavhängighetsdagen och att hans dotter skrivit en vacker uppsats om denna dag ("jag känner värme i hjärtat, därför att jag är amerikan", slutade den), att en av hans söner gått igenom en kostsam tandbehandling för att kunna bli officer, att han visserligen i princip var emot dödsstraff, men gillat avrättningen av Rosenbergs. Enligt beskyllningarna var C. "farlig", enligt försvaret var han hundraprocentig amerikan, en Babbitt, en idealisk medborgare. Cs fall har blivit särskilt uppmärksammat, och utan tvivel ställer det lojalitetsundersökningens metoder i gräll belysning. Men

Den maktfullkomlige McCarthy med rättvisans illa tillryggade gudinna i bakgrunden. Teckning i Reporter.

tusentals fall är av ungefär samma beskaffenhet, tusentals tjänstemän har avskedats eller förmanats att begära avsked efter utredningar av denna art.

*

Utrikesdepartementet, det miss-tänkta departementet framför andra, har under Eisenhowers styrelse blivit ett centrum i undersökningsarbetet. För prövning av personalen — från ambassadörer till skrivbiträden 11.000 personer — arbetar nu 350 man, ledda av R. W. Scott Mc Leod, en av nationens främsta utrensare; enligt presidentens förordning 27 april 1953 får man nu undersöka även tjänstemännens sexuella aktivitet, deras spritkonsumtion, deras eventuella "nervösa svagheter".

Arbetet sker med liv och lust; på chefens sekreterares vägg strålar mottot "ett hekto lojalitet är mera värt än ett kilo hjärna". Det är likväl svårt att hinna med allt. Hundratals tjänster är obesatta i väntan på prövning; i många fall dröjer det ett halvår eller mera

innan en befordran eller förflyttning kan genomföras efter tillbörlig undersökning. Några kommunister har Mc Leod inte kunnat upptäcka i departementet, men i januari detta år hade redan mer än 500 tjänstemän avlägsnats som "säkerhetsrisker". Ansökningarna till departementet minskar, många har frivilligt avgått — i någon mån lindras på detta sätt Mc Leods arbetsböda.

Att undersöka andras lojalitet och säkerhetsrisk har blivit ett blomstrande yrke i USA, och det är därför svårt att rekrytera inte bara utrikesdepartementet, utan också dess utrensingsapparat.

Flertalet utrensare är unga män, som aldrig haft något arbete förut; man håller dock på att de skall ha gått igenom ett college. Yrket anses roligt; för en tjugufemåring har det sitt behag att fritt få fråga äldre ämbetsmän om de super för mycket, om de har varit sina hustrur otrogna, vilka föreningar de tillhör. Några exempel på frågor ger den utmärkta tidskriften Reporter. Till en diplommat som tjänstgjorde hos den lagliga republikanska regeringen i Spanien under inbördeskriget: "Hade ni någon kontakt med rebellerna? Kommunisterna, menar jag." Till en förutvarande generalkonsul: "Vid vilken ålder gifte ni er? Hade ni sexuellt umgänge före giftermålet?" Till en diplommat som var anställd i Finland när detta land stred på Hitlers sida: "Jaså, ni sökte få Finland och Ryssland att komma överens. Hm. Låt mig se, vem var president på den tiden?"

McLeod går långt i sina förordringar, och på vissa håll börjar han — särskilt efter en propagandaturne i år — betraktas som en av nationens stora män. Han var mot Bohlen utnämning till ambassadör i Moskva, därför att Bohlen deltagit i Jaltakonferensen och andra möten med ryssarna under den "gamla" tiden. Frågan är inte, säger han, "om en man är lojal eller illojal, utan om han är en god säkerhetsrisk". Det är besvärligt att bli av med demokraterna i departementet, framhöll han samtidigt. "Alla som höll på New Deal är dock inte nödvändigt säkerhetsrisker", förklarade han generöst och skratande.

*

De av unionen och staterna organiserade lojalitetsaktionerna gäller blott ämbetsmän, och i stort sett har man vid dessa undersökningar förfarit med en viss återhållsamhet och anständighet. Den verksamhet som bedrivs av kon-

gressutskott och motsvarande statliga och kommunala utskott har varit ojämförligt mera hänsynslös och har i stor utsträckning riktat sig mot utom förvaltning och politik stående personer. Hur man går till väga — särskilt i det mest beryktade utskottet, där senator McCarthy är ordförande — har ofta belysts i denna tidning. Det taljerade och väl dokumenterade arbeten, som publicerats under de senaste månaderna, ger en skrämmande bild av läget; jag kan hänvisa exempelvis till James Rortys och Moshe Decters bok "McCarthy and the Communists" (The Beacon Press) och Dan Gillmors "Fear, the Accuser" (Abelard-Schuman). Insinuationer och försämliga frågor hör till det självklara; vittnen behandlas med en otrolig oförskämndhet, om de inte är medgörliga och följer de anvisningar som frågorna ger; McCarthy och hans medbröder, med sina staber av professionella utrensare och förtalare, ljuger systematiskt i offentliga uppgifter om förhören och om förhållandena inom skilda organisationer, företag och institutioner. Hur många som genom dessa metoder mist sina befattningen och (eller) sitt goda namn och rykte kan inte med någon säkerhet beräknas. Ofta har det varit tillräckligt med en helt obestyrt, ja, kanske uppenbart oriktig anklagelse för att beröva en person hans plats. Företag från universitet till filmindustrier finner det olämpligt att i sin tjänst ha personer som utsatts för en i pressen återgiven vanryktande uppgift — uppgiften må vara barock eller gälla sådant som i själva verket inte alls har med lojalitet att skaffa.

Här skall jag blott stanna vid några fakta som kanske inte är tillräckligt kända. Förbandet vid utskottsforhören är så pass komplicerat att de flesta anlitare en advokat som biträde; detta innebär en minimikostnad av 500

—1.000 dollar, och någon ersättning från det allmänna sida ges inte, lika litet som vid förvaltningens lojalitetsutredningar. Det är formellt möjligt att dra undersökningsutskottets förfarande inför domstol med motiveringen att framställda frågor inte är av betydelse för den utredning det gäller, men en person som väljer denna väg utsätter sig för kostnader på 10.000—15.000 dollar och en uppslitande processverksamhet under årtal. Vägran att besvara frågor utan giltigt skäl kan leda till en omedelbar dom på fängelse intill ett år för "förakt mot kongressen".

Förbandets komplicerade beskaffenhet kan blott antydas. Låt oss förutsätta att X är in kallad för att besvara frågor om kommunistinfiltration i det företag där han arbetar. Tillfrågas han om han själv idkat spioneri eller annan brottslig verksamhet, måste han, om inte hans skuld skall tas för given, svara nej. Tillfrågas han om stämningen, den politiska miljön eller kamraterna inom företaget, blir det svårare att finna en utväg. Börjar han svara på en fråga av denna natur, blir han tvungen att fortsätta (vid risk att dömas för "förakt mot kongressen") och sålunda att eventuellt prisge sina kamrater åt smädelsen och förtalet och rent av själv bli misstänkt enligt principen om "skuld genom förbindelser" eller att begå mened eller att ovetande erkänna något som är brottsligt. Han kan emellertid vägra att svara under hänvisning till den femte författningsändringen: "ej heller må någon... tvingas att i brottmåls avge vittnesbörd mot sig själv". I detta fall stämplas den förhörde gärna som "femteförfattningsändringskommunist", men många har föredragit denna risk. Förhørsledarna söker i regel genom förnyade lömska frågor få dem som hänvisar till femte författningsändringen att svara på någon fråga inom vederbörande område; svarar vittnet av okunighet eller tanklöshet på en sådan fråga, är han fast och måste fortsätta att svara för att inte bli fädd.

Vid en genomgång av några av dessa oändliga förhör — som det är omöjligt att belysa genom några korta utdrag — blir huvudtrycket "vittnenas", dvs. i realiteten de anklagades, hopplösa situation inför det av grundlagens

och lagens garantier knappast hämmade godtycket. Här föreligger ingen egentlig process, intet domstolsförfarande, men något vida värre, ett slags Kafkaprocess, med dunkla anklagelser, nedbrytanden av de anklagade utan dommar och domare, en skuld, en brottslighet som inte kan bestridas eller undgås. Slottet, som skulle kunna bevilja upprättelse eller förlåtelse, finns inte, det är blott en illusion i de förföljdas hjärtan. Detta intryck är överdrivet — i många fall har även i dessa förhör gemenskapen hos yrkeshetsarna besegrats — men det blir det väsentliga och bestående inför McCarthyismens talrika triumfer.

HERBERT TINGSTEN